

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

Sääntely vastaa pääasiassa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Ehdotettuun lakiin otettaisiin säännökset myös väestötietojärjestelmään merkittävän asuinpaikan määräytymisestä. On kannatettavaa, että henkilön asuinpaikaksi voidaan merkitä vain rakennus, jossa on väestötietojärjestelmän mukaan asuinhuoneisto tai asuinhuone, mutta lain logiikan hieman muuttuessa on varmistettava riittävä informointi ja koulutus asian osalta.

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

Pykälän perusteella henkilön muuttaessa toiseen kuntaan hänen kotikuntansa ei muutu ja hänelle merkitään väestötietojärjestelmään toisessa kunnassa oleva määräaikainen asuinpaikka, jos hänen asumisensa toisessa kunnassa kestää enintään vuoden ajan ja hän ilmoittaa haluavansa säilyttää aiemman kotikuntansa.

Henkilön on siis ymmärrettävä ilmoittaa muuttoilmoitusta tehtäessä, että hän haluaa säilyttää aiemman kotikuntansa, muuten kotikunta vaihtuu. Voimassa olevassa laissa tätä velvollisuutta ei ole. Ilmoituksesta tulee kotikuntaa määräävä tekijä, joka poikkeaa ilmoituksen merkityksestä muutoin, koska viranomaiset voivat kotikuntalakia soveltaessaan päätyä ilmoitetusta kotikunnasta poikkeavaan lopputulokseen. Herää myös kysymys voiko ilmoituksen tehdä jälkikäteen, kun ilmenee että kotikunta on muuttunut, vaikka henkilön tarkoitus on ollut asua vain tilapäisesti toisessa kunnassa eikä muuttaa kotikuntaa.

Pykälässä ja pykälän perusteluissa käytetään termiä asumispalvelut. Sosiaalihuoltolaki ei tunnista enää asumispalvelun käsitettä. Säännöstä ja perusteluja tulisi täsmentää ja päivittää vastaamaan

sosiaalihuoltolain nykyistä sääntelyä. Pykälässä käytetään myös termiä laitospalvelua. Jotta epäselviä ja tulkinnanvaraisia tilanteita ei syntyisi, olisi hyvä lisätä pykälään myös laitoshoito.

Pykälän 3 momentti sisältää poikkeussäännökset eräitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaita koskeviin tapauksiin. Henkilön kotikunta ja asuinpaikka eivät muutu, jos hänet sijoitetaan perhehoitoon tai laitospalvelujen tai asumispalvelujen avulla järjestettyyn asumiseen muun kuin kotikuntansa alueelle. Henkilö voi kuitenkin ilmoittaa uudeksi kotikunnakseen sen kunnan, jonka alueella olevassa perhehoidossa, laitospalvelujen tai asumispalvelujen toimintayksikössä tai asunnossa hän asuu, jos hoidon tai asumisen arvioidaan kestävän tai se on kestänyt yli vuoden. Pykälän perusteluissa todetaan, että kyse olisi joko lyhyt- tai pitkäaikaisesta oleskelusta avo- tai laitoshoitona järjestetyssä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä, kuten sairaalassa, ikääntyneille tai vammaisille henkilöille tarkoitetussa palvelutalossa, päihdehuoltoyksikössä tai lastenkodissa. Perusteluiden perusteella syntyy käsitys, että myös lastensuojeluin nojalla sijoitetulla lapsella olisi oikeus käyttää ko. säännöksen valintaoikeutta ja vaihtaa kotikuntaansa koska esimerkkinä mainitaan lastenkoti. Voimassa olevien lakien perusteella valintaoikeus ei koske lastensuojelulain nojalla sijoitettuja lapsia. Perusteluita olisi hyvä täsmentää, jotta ei aiheuteta tarpeetonta tulkinnanvaraisuutta.

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

Hyvil pitää kannatettavana, että kotikuntalaissa säädetään millä edellytyksillä ulkomaan kansalainen menettää kotikuntansa Suomessa. Voimassa olevassa laissa tästä ei ole säädetty. Digi- ja väestötietovirasto on katsonut, ettei sillä ole nimenomaisen säännöksen puuttuessa lähtökohtaisesti mahdollisuutta poistaa väestötietojärjestelmään tehtyä kotikuntamerkintää tilanteissa, joissa kotikunnan saamisen edellytykset eivät enää ulkomailta Suomeen muuttaneen henkilön kohdalla täyty. Nimenomaisen säännöksen puuttuessa on syntynyt tilanteita, jossa henkilöllä on väestötietojärjestelmään merkitty kotikunta, vaikka hän ei enää täytä kotikunnan saamiselle säädettyjä edellytyksiä. Useat viranomaistahot, kuten esim. Hyvinvointialueet käyttävät järjestelmästä saatuja tietoja omassa toiminnassa ja näin järjestelmän tiedot tulisivat olla ajantasaisia ja oikeellisia.

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

Lakiin ehdotetaan säädettäväksi siitä, että jos henkilö oleskelee laitos- tai avohuollon toimintayksikössä, muuttoilmoituksen voisi tehdä toimintayksikkö. Kyse olisi viimesijaisesta säännöksestä, joka voisi tulla sovellettavaksi vain tilanteissa, joissa henkilö ei itse kykene muuttoilmoituksen tekemiseen, hänellä ei ole edunvalvojaa, edunvalvontavaltuutettua, muuttoilmoituksen tekemiseen oikeutettua lähiomaista tai hänestä pääasiallisesti huolehtivaa henkilöä eikä hän kykene valtuuttamaan toista henkilöä tekemään muuttoilmoitusta puolestaan hallintolain 12 §:n mukaisesti.

Hyvil ei kannatta, että toimintayksiköllä olisi oikeus tehdä muuttoilmoitus toimintayksikössä oleskelevan henkilön puolesta. Jos henkilö on sijoitettu toimintayksikköön, joka sijaitsee toisessa kunnassa, kun henkilön oma kotikunta, liittyy muuttoilmoitukseen tekemiseen henkilön

valintaoikeus lain 10 §: mukaan. Kuinka voidaan varmistaa, että toimintayksikkö on selvittänyt asiakkaalle mitkä hänen oikeutensa ovat kotikunnan valinnan suhteen? Vaikka kyseistä ilmoituksesta tehdään hallintopäätös, johon saa hakea muutosta, ei tämä mielestämme riittävästi turvaa henkilön asemaa. Jos hän ei kykene tekemään muuttoilmoitusta, ei hän välttämättä ymmärrä hallintopäätöksen sisältöä.

Valintaoikeuden käyttämisellä on vaikutusta myös palvelujen järjestämis- ja kustannusvastuuseen, silloin kun yksikkö on toisen hyvinvointialueen alueella, joten tästäkin näkökulmasta muutosta ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

-

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

-

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

-

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

Esityksessä ehdotettu malli on hyvä.

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

-

Korpela Annika
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy